

İNGİLİZCE'DE ZAMAN KAVRAMINDA ROL OYNAYAN ÇEKİMSİZ EYLEM VEYA SÖZCÜKLER MASTAR, FİİLİMSİ VE FİİL - İSİM

Sedat TÖREL, Y. Lis.

GİRİŞ

İngilizce'de zaman kavramında rol oynayan çekimsiz eylem veya sözcükler; İngilizce öğrenim, İngilizce'den Türkçe'ye çeviri veya düz İngilizce kompozisyonda Türk çocuklarının karşılaştığı güçlüklerden bir kaçını teşkil ettiğini söylemek yerinde olur. Yazımızın başlığı, İngilizce'de **infinitive** (matar), **present participle** (—erek - arak ekli fiilimsi) ile **present participle** ile aynı yazılan fakat dilbilgisel etiketi ve anlamı nüans veya farklılık gösteren **verbal noun** veya daha eski ismi ile **gerund** olarak adlandırılan fiil - isimdir. Burada bu konuyu işlemekle çekimsiz eylemlerle nasıl **çekimi yapılmış bir fiil** gibi durum yaratıldığını izlemek olanağını elde edebileceğimizi, dilbilgisel zaman kavramlarının nasıl farklılaştığını böyle bir farklılaşma ile kazanılabilecek avantajların sağlayacağı yararın nasıl uygulanabileceğini gözlemekle, karşılaştığımız güçlüklerden bazılarını çözüm yolu getirebileceğimiz gün ışığına çıkarılacaktır. Kuşkusuz bu uygulama hem daha düzgün bir kompozisyon yazabilmemize, bilimsel veya ticarî mektuplaşmada kesinlik ve kısalık kazanmamıza ve çeviri işlemlerimizi kolaylık ve süratle yapmamız yönünde etkin bir katkıda bulunacaktır.

Infinitive'in Yeri

İngilizce metin içinde **infinitive** (matar) her zaman —mek, —mak olarak düşünülemez. Daha ileride vereceğimiz örnekler arasında infinitive'in —cek, —cak veya —mek + için, —mak + için veya amacıyla, gayesiyle v.b. sözcüklerle de anlamdaş olabileceği görülecektir. Hemen önemle belirtilmesi gereken husus ise, **infinitive**'in İngilizce metin içinde daima **gelecek zamanı** işaret etmesidir. Başka bir deyişle, infinitive'in **geniş zaman, geçmiş zaman veya gelecek zaman**'ı taşıyan bir cümlede **daha da geleceği** göstermesi önemlidir. Çok kez bir **isim**'den (noun) kullanılan **infinitive gelecek - zamanlı bir cümleciktir**. Tanımlamalarımıza ışık tutabilmek

amacıyla aşağıdaki açıklamalı üç cümleyi ele almamızda kuşkusuz fayda sonsuzdur.

1. I have a book to read.

Açıklama ve Gözlem

- (i) Bu cümle'de **have** geniş zamandır.
- (ii) Matar olan **to read** isim'den sonra kullanılmaktadır.

2. He had a book to read.

Açıklama ve Gözlem

- (i) Bu cümle'de **had** basit geçmiş zamandır.
- (ii) Matar olan **to read** isim'den sonra kullanılmaktadır.

3. She will have a book to read.

Açıklama ve Gözlem

- (i) Bu cümle'de **will have** basit gelecek zamandır.
- (ii) Matar olan **to read** isim'den sonra kullanılmaktadır.

Yukarıda verilen üç cümle'de ayrılık gösteren husus her birinin ayrı ayrı zamanlarda olmalarıdır. Ortak yan ise, üç cümle'de de matarın isim olan **'book'** dan sonra kullanılmış olmasıdır. İsimden sonra kullanılan **'to read'** gelecek zamanı fiil çekimi yapılmadan ortaya koymaktadır. Üç cümle'nin Türkçesi şöyle ifade edilir :

1. Okuyacağım (okuyacak) bir kitabım var.
2. Okuyacağı (okuyacak) bir kitabı vardı.
3. Okuyacağı (okuyacak) bir kitabı olacak.

Halbuki **'to read'** ile ifade edilen kısmı İngilizce'de aşağıdaki cümleciklerle de ifade etmek olanağı da vardır.

1. which I shall read.
2. which he would read.
3. which she will read.

Görürüz ki **infinitive** ile kesin, kısa ve doğru olarak, yanlış yapma rizikosu olmadan kompozisyon yapabilme olanağı vardır. Kaldı ki karışık gibi görünen **infinitive** kullanılışı aslında yalın ve kolaydır. Her dilbilgisi zamanında da tek bir fonksiyonu vardır.

Cümlemiz'de karşılaştığımız 'gayesiyle, amacıyla' gibi sözcükleri de İngilizce'de **to** veya **in order to** ile karşılamak mümkündür. Başka bir deyişle, bu sözcükler için **with the aim of, with the purpose of, with the objective of** gibi sözcük grupları (ibareler) kullanmak zorunluluğu yoktur.

Present Participle'in Yeri

İngilizce metin içinde **present participle**'in ilginç bir yeri vardır. Bilindiği gibi fiilin (ing)li şekli olan bu sözcük dilimizde eki **—erek —arak** olan fiilimsi olarak ifade edilir. Örneğin; **giderek, alarak** v.b.

Present participle'in İngilizce'de Türk çocuklarına güçlük çıkarmasının tek nedeni ise, bu sözcüğün **verbal noun** veya **gerund** gibi aynen yazılmasından doğmaktadır. Başka bir deyişle **'going'**, örneğin, Türkçemiz'de hem **giderek** hem de **gitme** veya **gidiş** olarak ortaya konulabilir.

Burada kesinlikle söyleyebileceğimiz bir husus vardır. **Present Participle** çekimi yapılan bir fiil'in fonksiyonunu görmektedir. ING ile biten bir sözcüğün kontrolü ve saptanması ise, çok kolaydır. Bu sözcüğün yerine bir fiil kullanılır ve olumlu bir sonuç alınır, karşılaştığımız sözcük kuşkusuz **present participle**'dir ve **—erek, —arak** şekliyle Türkçemize aktarılması hem doğru hem de zorunludur. Bir örnek alalım.

— He went home **singing** all the way.

Bu cümle'de **singing** sözcüğünün **present participle** olup olmadığını saptamak için yerine aynı dilbilgisi zamanı içinde çekimi yapılmış bir fiil koyalım. Durum şöyle olur :

— He went home. He sang all the way.

Gözlemimize göre **singing** yerine **sang** iyi oturmuştur. Yani elde edilen sonuç pozitifdir. Öyleyse bu cümle'de **'singing'** present participle'dir. Türkçe'ye çevirisi ancak **'şarkı söyleyerek'** olarak yapılabilir. Kısaca, eve giderken ne yapıldığını anlatmaktadır.

Verbal Noun veya Gerund'ın Yeri

İngilizce'de **verbal noun** veya **gerund**'ın present participle ile neden karıştırıldığını yuka-

arda anlattığımızdan, tekrar üzerinde durmaya gerek yoktur. Bununla birlikte **verbal noun**'un nasıl kontrol edilip saptanabileceğini öğrenmekte de kuşkusuz yarar vardır. Aynı yöntemle dayanarak bir örnekle bunu göstermeden önce, kısaca açıklayalım. ING ile biten bir sözcüğün yerine bir **isim** koyar ve pozitif bir sonuç alırsak, karşı karşıya bulunduğumuz sözcük kuşkusuz ki **verbal noun** veya **gerund**'dır. Örnek olarak aşağıdaki cümleye bakalım.

— Our friend Ali likes **singing**.

Şimdi bu cümle'deki **singing** sözcüğünün yerine **isim** olan **apples** sözcüğünü koyalım. Görürüz ki alınan cevap pozitifdir. Öyleyse **'singing'** kelimesinin bu cümle içinde **verbal noun** veya **gerund** olduğu ortaya konulmuştur.

Zaman Kavramlarında Farklılaşma Roller

Tanımlayıp, açıkladığımız ve incelediğimiz **infinitive, present participle** ve **verbal noun**'un karşılaştırmalı olarak kullanışlarında İngilizce'de gerek güçlük gerekse önem vardır.

Bu sözcükler yazılı olmayan anlam farklılaşmalarına veya kavram'da nüanslara yol açmaktadır. Bu rollerini açıklayabilmek amacıyla aşağıdaki örnekler üzerinde kısaca duralım.

Infinitive - Present Participle ilişkisi

Infinitive - Present Participle ilişkisini fazla ayrıntıya girmeden şöyle tanımlayabiliriz.

Infinitive gelecekte veya daha sonra olan olayları; halbuki **present participle** aynı anda olan iki olayı anlatır. Örnek :

1. I saw the chicken **cross** the road.
(infinitive)
2. I saw the chicken **crossing** the road.
(present participle)

Gözlemler

1. Her iki cümle'de de bir sözcük dışında bütün kelimeler aynıdır. Ortada ise, iki olay vardır :

(i) Görme olayı

(ii) Geçme olayı

2. Birinci cümle'de **infinitive** kullanılmıştır. Öyleyse, pilici gördüğümde, pilici yol kenarında duruyordu. **Geçme olayı**, bir saniye sonra da olsa, **görme olayından** sonra olmuştur.

3. İkinci cümle'de **present participle** kullanılmaktadır. Öyleyse, pilici gördüğümde yolun bir tarafından diğerine geçmekteydi. Yani, **geçme olayı** ve **görme olayı** aynı anda olmuştur.

Infinitive - Verbal Noun İlişkisi

Infinitive ile **verbal noun** veya **gerund** arasındaki ilişkiyi açıklamak için benzer iki kısa cümleyi örnek olarak ele alalım :

1. **To sleep** is good.
(infinitive)
2. **Sleeping** is good.
(verbal noun)

Gözlemler

1. Birinci cümle'de **infinitive** kullanılmaktadır. Bu cümleleri bir doktorun söylediğini varsayarsak, hastaya **bundan böyle** veya **ileride** uymanın iyi olduğu tavsiye edilmektedir.

2. İkinci cümle'de **verbal noun** veya **gerund** kullanılmaktadır. Yine bir doktorun hastası ile konuştuğunu varsayarsak, doktor hastasının **halen yapmakta olduğu bir işi** yani **uymanın** hastanın sağlığı için iyi olduğu hususunda mutabık olduğunu göstermektedir.

Present Participle - Verbal Noun İlişkisi

Present participle ile **verbal noun** veya **gerund** arasındaki ilişki yapısal benzerliği nedeniyle de biraz karışıktır. İki sözcük arasındaki ilişki çok kez bu nedenle yanlış anlamalara yol açmaktadır. Bununla birlikte sözcük fonksiyonunun 'fiil' veya 'isim' ile bağdaşıp bağdaşmadığını araştırdığımız takdirde, yanlışlık rizikosu giderilmiş olur. Yine bir örnek alalım.

1. He went **eating** a lettuce.
(present participle)
2. He went without **eating** a lettuce.
(verbal noun)

Gözlemler

1. Birinci cümle'de **eating** sözcüğü fiile olumlu cevap vermektedir. Öyleyse bu, 'yiyerek' olarak çevrilebilir.

2. İkinci cümle'de **eating** sözcüğü **isim** fonksiyonuna olumlu cevap vermektedir. Öyleyse bu, 'yeme' olarak çevrilebilir. Kaldı ki bu cümle'de **eating**, bir edat (**preposition**) olan **without** kelimesinin tümleci durumundadır.

SONUÇ

İngilizce öğrenenlerin bu dildeki zaman kavramında önemli rol oynayan çekimsiz eylem veya sözcükleri tanımaları sonucu kuşkusuz daha seri, kolay ve güvenle gerek düz kompozisyon gerekse çeviri yapabileceklerdir. **Infinitive, Present Participle, Verbal Noun** arasındaki ilişkiler ise, bu yazımızdan da görüldüğü gibi, zaman kavramlarına ince fakat önemli nüanslar, anlam farklılaşmaları getirmekte ve İngilizce öğrencisi çok kez yazıyla ifade edilemeyen anlamlarla karşı karşıya kalmaktadır. Gazetecilikte satırlararası anlam çok kez bu sözcüklerle en usta kullanışlara olanak sağlamakta ve okurların espri ve zekâsını okşamaktadır. Bu nedenle bu tür tek bir sözcük bazan sayfalar dolusu bir düşüncü bir çırpıda bize iletebilmekte, zaman - kazandırıcı ve emek - azaltıcı olmaktadır.

- *Gözlerinizi açıp, biraz dostluğa, biraz yakınlığa, biraz işe ihtiyacı olan insanları arayınız. Bu, kendisine bir şey yapabileceğiniz, faydalı olabileceğiniz, yalnız, acı çekmiş, hasta veya acemi bir kimse olabileceği gibi, yaşlı yahut da bir çocuk olabilir.*

Albert SCHWEITZER

- *İnsanoğlu için hiç bir şey insanî faaliyet kadar ilginç değildir; en karakteristik insanî faaliyet de problemleri çözmek, bir amaç üzerine düşünmek, arzu edilen bir gayeye varabilmek için yollar, araçlar tasarlamaktır.*

George POLYA